

TOMAS AKVINIETIS

SUMA PRIEŠ PAGONIS

TREČIOJI KNYGA. APVAIZDA. 136–139 SKYRIAI

Summa Contra Gentiles. Book III. Providence.
Chapters 136–139

CXXXVI SKYRIUS

APIE KLAIDĄ TŲ, KURIE PASISAKO PRIEŠ NUOLATINĮ SUSILAIKYMĄ

- [1] Lygiai kaip prieš neturto tobulumą, taip ir prieš susilaikymo gėrį pasisako pasileidę žmonės. Kai kurie susilaikymo gėrį stengiasi paneigti šiais ir panašiais [toliau išdėstytais] argumentais.
- [2] Juk vyro ir moters sueitis nukreipta į rūšies gėrį. O rūšies gėris yra dieviškesnis už individo gėrį. Vadinasi, sunkiau nusidėtų tas, kuris visiškai susilaikytų nuo to akto, kuriuo rūšis išsaugoma, negu tas, kuris susilaikytų nuo tų, kuriais išsaugomas individas, t. y. nuo valgymo, troškulio malšinimo ir kitų panašių veiksmų.
- [3] Dar. Dievo potvarkiu žmogui duoti daugintis tinkami organai, taip pat ir juos naudoti skatinanti galia bei visi kiti tam reikalui pritaikyti dalykai. Todėl atrodo, kad prieš dievišką tvarką veikia tas, kuris visiškai susilaiko nuo dauginimosi akto.
- [4] Be to. Jei gera tai, kad susilaiko vienas, tai būtų dar geriau, jeigu susilaikytų dauguma, o geriausia, jeigu visi susilaikytų. Bet tokiu atveju žmonių giminė išnyktų. Vadinasi, nėra gerai, jeigu kas nors visiškai susilaiko.
- [5] Toliau. Skaistumas, lygiai kaip ir visos kitos dorybės, priklauso viduriui. Vadinasi, dorybei nusižengia ir yra nesantūrus tas, kuris visiškai atsiduoda geidui-

| Dail. Beato Angelico

RAKTAŽODŽIAI: Tomas Akvinietis, Suma prieš pagonis, dorybė, įžadas, nuodėmė.

KEY WORDS: Thomas Aquinas, Summa Contra Gentiles, continence, vow, sin.

- lingumo tenkinimui, bet dorybei nusižengia ir tas, kuris geidulingumo visiškai atsisako; jis yra bejausmis.
- [6] Taip pat. Neįmanoma, kad žmoguje nekiltų jokių meilės geidulių, nes jie yra prigimtiniai. Todėl nuolatinis pasipriešinimas geiduliams ir nuolatinė kova su jais suteikia sielai daugiau nerimo negu protingas jų tenkinimas. Ir kadangi sielos nerimas labiausiai prieštarauja dorybės tobulumui, tai atrodo, kad nuolatinį susilaikymą praktikuojantis asmuo veikia prieš dorybės tobulumą.
- [7] Tokie, atrodo, yra prieš nuolatinį susilaikymą nukreipti argumentai. Be to, juos galima paremti Viešpaties nurodymu, duotu pirmiesiems tėvams Pradžios knygoje: *Būkite vaisingi ir dauginkitės, pripildykite žemę...* (Pr 1, 28; 9, 1) Tas nurodymas nėra atšauktas, bet Viešpaties patvirtintas Evangelijoje pagal Matą, kurioje apie santuoką rašoma: *Ką tad Dievas sujungė, žmogus teneperskiria* (Mt 19, 6). Būtent prieš šitą nurodymą atvirai veikia tie, kurie praktikuoja nuolatinį susilaikymą. Tad atrodo, kad šitaip elgtis neleistina.
- [8] Tačiau tuos argumentus nesunku paneigti remiantis tuo, kas anksčiau pasakyta.
- [9] Juk reikia atsižvelgti į tai, kad pavienio žmogaus reikmes būtina svarstyti vienaip, o daugumos – kitaip, nes tas reikmes, nuo kurių priklauso atskiro individo išlikimas, būtina nuolatos tenkinti. Tokios yra maisto, troškulio malšinimo ir kitos panašios individo gyvybės palaikymo reikmės. Todėl būtina, kad kiekvienas vartotų maistą ir gėrimą. Tačiau nebūtina ir netgi neįmanoma, kad kiekvienas individas tenkintų daugumos požiūriu būtinas reikmes. Juk akivaizdu, kad daugumai žmonių būtinas maistas, gėrimai, rūbai, namai ir kiti panašūs dalykai, kurių vienas atskiras žmogus parūpinti negali. Todėl būtina, kad skirtingiems žmonėms būtų skirtos skirtingos pareigos, panašiai kaip skirtingi kūno organai atlieka skirtingus veiksmus. O kadangi dauginimasis yra ne individo, o visos rūšies poreikis, tai nebūtina, kad visi žmonės užsiimtų dauginimosi veikla; tiems, kurie nuo jos susilaiko, skiriamos kitos pareigos, pavyzdžiui, kariauti arba kontempliuoti.
- [10] Todėl atsakymas į antrąjį argumentą yra akivaizdus. Dieviškoji apvaizda žmogui davė visus žmonių giminei būtinus dalykus. Tačiau nebūtina, kad kiekvienas žmogus visais jais naudotųsi. Juk žmonėms duotas statybininko darbštumas ir kario narsumas, bet tai nereiškia, kad visi privalo būti statybininkais arba kariais. Panašiai, nors dieviškoji apvaizda žmonėms suteikė dauginimosi galią ir šiai veiklai reikiamus organus, tačiau nebūtina, kad kiekvienas siektų ta veikla užsiimti.
- [11] Todėl aiškus ir atsakymas į trečiąjį argumentą. Juk geriau, jei kai kurie žmonės, kad atsidėtų geresniems dalykams, susilaiko nuo tos veiklos, kuri daugumos požiūriu yra būtina. Tačiau būtų negerai, jeigu visi nuo jos susilaikytų. Tą patį galima pasakyti ir apie visatos tvarką: juk nors dvasinė substancija yra tobulesnė už kūniškąją, tačiau, jeigu egzistuotų tik dvasinės substancijos, visata būtų ne tobulesnė, bet ne tokia tobula. Ir nors gyvūno kūne akis yra tobulesnė už

pėdą, gyvūnas nebūtų tobulas, jeigu neturėtų ir akies, ir pėdos. Taip pat žmonių giminė nebūtų tobula, jeigu drauge neegzistuoūt tie, kurie siekia daugintis, ir tie, kurie nuo jos susilaiko ir atsideda kontempliacijai.

- [12] O dėl ketvirtojo argumento, kad dorybei būtina viduryje būti, atsakome taip pat, kaip jau atsakėme kalbėdami apie neturtą. Mat dorybės vidurys ne visada nustatomas pagal protu tvarkomo dalyko kiekybę, nustatomas pagal proto taisyklę, kuri nurodo deramą tikslą ir nustato tinkamas aplinkybes. Todėl protui prieštaraujantis susilaikymas nuo visų lytinių malonumų vadinamas nejautrumo yda. Bet jeigu susilaikoma protingai, tai toks susilaikymas yra bendrą žmogiškumo lygmenį pranokstanti dorybė, nes žmones pakylėja tarsi į tam tikrą dalyvavimą dieviškajame panašume. Juk sakoma, kad skaistybė būdinga angelams.
- [13] Į penktąjį atsakytina, jog tie, kurie gyvena santuokoje, privalo nuolatos rūpintis savo žmonėmis bei vaikais ir dirbti, kad gautų pragyvenimui būtinų dalykų. Tačiau nerimas, kurį žmogus patiria kovodamas su geiduliais, kyla tik kai kuriomis valandomis. Be to, jis sumažėja, jeigu jiems nepasiduodama: juk kuo labiau žmogus atsiduoda jų teikiamiems malonumams, tuo labiau jam išaugatų malonumų geismas. Taip pat geidulingumas silpnėja dėl pasninkavimo ir kitų kūniškos disciplinos būdų, tinkamų tiems, kurie nusprendė praktikuoti susilaikymą. Be to, mėgavimasis kūniškais malonumais atitraukia protą nuo jo aukštumų ir trukdo kontemplanuoti dvasinius dalykus labiau, negu tas nerimas, kurį kelia priešinimasis tiems malonumams, nes mėgaudamasi malonumais, ypač lytiniais, siela labiausiai prisiriša prie kūniškų dalykų, kadangi mėgavimasis jais nuramina geismą malonumą teikiančiame objekte. Todėl tiems, kurie ketina kontemplanuoti dieviškus dalykus ar bet kurias kitas tiesas, žalingiausia būti atsidavusiems lytiniais malonumams, o naudingiausia nuo jų susilaikyti. Nors, kalbant apskritai, atskiram žmogui praktikuoti susilaikymą geriau, negu gyventi santuokoje, bet tai neprieštaruoja tam, kad kam nors geriau gyventi santuokoje. Todėl paminėjęs susilaikymą Viešpats sako: *Ne visi supranta šį žodį, bet tik tie, kurie pajėgia suprasti* (Mt 19, 12).
- [14] O atsakymas į paskutinį argumentą – pirmiesiems tėvams duotą įsakymą – akivaizdus dėl to, kas jau buvo pasakyta. Mat tas įsakymas liečia prigimtinių, žmonėms būdingą polinkį gimdymu išsaugoti savo rūšį. Tačiau nebūtina, kad visi tuo užsiimtų, bet pakanka, kaip jau minėta, kad užsiimtų tik kai kurie.
- [15] Lygiai kaip netinka visiems vengti santuokos, taip netinka nuolatos ja užsiimti tada, kai būtina pagausinti giminę arba dėl nedidelio žmonių skaičiaus, kaip buvo tada, kai žmonių giminė pradėjo daugintis, arba kai negausią tikinčiųjų liaudį reikėjo padidinti kūniško gimdymo būdu, kaip Senajame Testamente aprašytu atveju. Todėl patarimas nuolatos susilaikyti nuo lytinių santykių išsakytas tik Naujojo Testamento laikais, kai tikinčiųjų skaičius didėjo dvasinio gimdymo būdu.

[CXXXVII SKYRIUS]

- [1] Dar buvo kiti, kurie, nors nuolatinio susilaikymo nesmerkė, tačiau prilygino jį santuokai, o tai yra Joviniano erezija¹. Bet norint parodyti jų klaidą, pakanka to, kas jau pasakyta: juk susilaikymas didina žmogaus proto gebėjimą pakilti prie dvasinių ir dieviškų dalykų ir tarsi pakilti virš žmogiškosios būsenos į angelams panašią būseną.
- [2] Mūsų požiūriui neprieštarauja tai, jog kai kurie tobuliausio dorumo vyrai, tokie kaip Abraomas, Izaokas ir Jokūbas, gyveno santuokoje, nes kuo proto galia yra didesnė, tuo mažiau koks nors dalykas gali jį nuo jo aukštumų atitraukti. Taigi nors tie vyrai ne mažiau mylėjo tiesos kontempliaciją ir dieviškuosius dalykus, tačiau gyveno santuokoje, nes laiko diktuojamos sąlygos reikalavo, kad jie naudotųsi santuoka tikinčiųjų skaičiui didinti.
- [3] Ir tam tikrų asmenų tobulumas nėra pakankamas pagrindas būsenos tobulumui, nes vienas asmuo geba tobuliau naudotis mažesniu gėriu, negu kitas – didesniu. Tad nors Abraomas ir Mozė buvo daug tobulesni už tuos, kurie praktikavo nuolatinį susilaikymą, santuoka dėl to nėra tobulesnė už susilaikymą arba jam lygi.

CXXXVIII SKYRIUS

PRIEŠ TUOS, KURIE NEIGIA ĮŽADUS

- [1] Tačiau kai kuriems atrodo, kad kvaila įžadų įsipareigoti kam nors paklusti arba tarnauti. Mat kuo laisviau atliekamas koks nors geras veiksmas, tuo dorybingesnis jis atrodo. Ir atrodo, kad kuo didesnė būtinybė žmogų skatina ką nors daryti, tuo ne laisviau jis tai daro. Tad atrodo, kad dorybingų veiksmų girtinumas mažėja juos atliekant iš paklusnumo įsipareigojimui arba įžadui.
- [2] Tačiau atrodo, kad tie žmonės ignoruoja būtinybės sampratą. Juk būtinybė būna dvejopa. Egzistuoja prievartinė būtinybė, dėl kurios mažėja dorybingų veiksmų vertė, nes prievarta yra tai, kas valiai priešinga. Bet egzistuoja tokia būtinybė, kuri kyla iš vidinio polinkio. Dėl tokios būtinybės dorybingų veiksmų vertė ne mažėja, bet didėja, nes skatina valią dar labiau siekti dorybingo veiksmo. Juk akivaizdu, jog kuo tobulesnis dorybingas įprotis, tuo labiau skatina valią siekti dorybės gėrio ir mažiau nuo jo nutolti. Ir jeigu jis pasiekia tobulumo tikslą, tai įgauna tam tikrą gero veikimo būtinybę, kaip tai būna palaimintųjų, kurie negali nusidėti, atveju. Tačiau dėl to nei valios laisvė, nei veiksmo dorybingumas nenukenčia.
- [3] Bet dar yra kita būtinybė, kuri kyla iš tikslo: pavyzdžiui, sakoma, kad norint perplaukti jūrą, būtina turėti laivą. Akivaizdu, kad ir ši būtinybė nei valios laisvės, nei veiklos gerumo nemažina. Netgi priešingai, jei žmogus daro tai, kas būtina tikslui pasiekti, tai nusipelno pagyrimo, ir tuo didesnio pagyrimo, kuo tikslas geresnis.

- [4] Tačiau akivaizdu, kad iš įžadų kylanti būtinybė arba pažadas kam nors paklusti nėra prievartos būtinybė. Be to, ji kyla ne iš vidinio polinkio, bet iš tikslo siekimo, nes davusiam įžadus būtina atlikti tam tikrus veiksmus, jeigu jis nori laikytis tų įžadų arba būti paklusnus. Kadangi šie tikslai yra girtini tiek, kiek žmogus jais save atiduoda Dievui, tai dėl minėtos būtinybės dorybės vertė niekaip nemažėja.
- [5] Bet toliau reikia apsvarstyti tai, kad veiksmas, padarytas tesint įžadus arba vykdant nurodymus to, kuriam dėl Dievo buvo pažadėtas paklusnumas, yra labiau vertas pagyrimo ir atlyginimo. Mat pasitaiko, kad vienas veiksmas su dviem ydomis būna susijęs tada, kai vienu ydingu veiksmu siekiama kitos ydos tikslo: pavyzdžiui, jei kas nors vagia, kad galėtų ištvirkauti, tai toks veiksmas priklauso godumo rūšiai, bet jo tikslas priklauso palaidumo rūšiai. Panašiai pasitaiko ir dorybių srityje, kad vienos dorybės veiksmu siekiama kitos dorybės tikslo: pavyzdžiui, jei kas nors draugiškos meilės (*caritas*) labai atiduoda tai, kas jam priklauso, tai savo rūšimi toks veiksmas priklauso dosnumo dorybei, bet savo tikslu jis priklauso draugiškai meilei (*caritas*). Toks veiksmas girtinesnis dėl santykio su didesne dorybe, būtent su meile (*caritas*), negu dėl santykio su dosnumo dorybe. Tad nors dosnumas šiame veiksmo susilpnėja dėl to, kad juo siekiama meilės, tačiau šis veiksmas yra girtinesnis ir labiau nusipelno atlygio negu tas, kuris su meilės siekimu nesusijęs ir atliekamas tik iš dosnumo.
- [6] Tarkime, kad kas nors atlieka dorumo veiksmą, pavyzdžiui, pasninkauja arba susilaiko nuo lytinių santykių. Ir jeigu jis tai daro be jokių įžadų, tai šitai bus tik skaistumo arba susilaikymo veiksmas. Bet jeigu jis tai daro dėl įžado, tai tas veiksmas susijęs su Dievui duoto pažado dorybe, kitaip tariant, su religine dorybe, kuri yra didesnė už skaistumo ar susilaikymo dorybę, darančią mus teisesnius Dievo akyse. Vadinasi, to žmogaus susilaikymo arba skaistumo veiksmas, kurį jis atlieka dėl įžado, yra girtinesnis, net jeigu jis mažiau mėgaujasi susilaikymu ar skaistumu dėl to, kad mėgaujasi didesne dorybe, t. y. religija.
- [7] Taip pat. Dorybei svarbiausia deramas tikslas, nes pirmiausia iš tikslo kyla gėrio samprata. Todėl veiksmas to, kurio tikslas buvo aukštesnis, net jeigu jis veikė nelabai uoliai, bus dorybingesnis: pavyzdžiui, jeigu vienas pasisiūlo dėl dorybės gėrio nueiti ilgą kelią, o kitas – trumpą, tai pagyrimo labiau nusipelnytų tas, kuris dėl dorybės ketintų daugiau padaryti, nors pažangos keliu eitų lėčiau. Jeigu kas nors ką nors daro dėl Dievo, tai tokį veiksmą aukoja Dievui, bet jei tai daro dėl įžado, tai Dievui aukoja ne tik veiksmą, bet galimybę jį atlikti. Tad akivaizdu, jog jis ketina Dievui skirti kai ką daugiau. Vadinasi, jo veiksmas bus dorybingesnis dėl to, kad jis siekia didesnio gėrio, net jeigu atrodo, kad kitas veikia su didesniu užsidegimu.
- [8] Be to. Veiksmą pradedančios valios galia išlieka visu to veiksmo atlikimo metu ir daro jį girtiną, net jei apie valios įžadą, dėl kurio tas veiksmas pradėtas, tuo metu nemažtoma. Todėl nebūtina, jog tas, kuris dėl Dievo pradeda kelionę,

kiekvieniu jos tarpsniu aktualiai mąstyty apie Dievą. Tačiau akivaizdu, jog tas, kuris davė įžadą ką nors atlikti, stipriau to norėjo, negu tas, kuris be jokių išlygų nusprendė tai atlikti, nes pirmasis ne tik norėjo tai atlikti, bet norėjo save įtikinti, kad nepakeis savo sprendimo. Tad iš to valios siekio kyla valios sprendimo vykdymas su tam tikra girtina įtampa net tada, kai valia aktualiai nieko nedaro, arba daro atsipalaidavus.

- [9] Vadinas, esant tokioms pačioms sąlygoms, dėl įžado atliekamas veiksmas bus girtinesnis negu tas, kuris atliekamas be įžado.

CXXXIX SKYRIUS

KAD NEI NUOPELNAI, NEI NUODĖMĖS NĖRA LYGIAPERČIAI

- [1] Tačiau dėl viso to akivaizdu, kad nei visi geri darbai, nei visos nuodėmės nėra lygiaverčiai. Juk patariama tik dėl didesnio gėrio. Kaip jau sakyta², dieviškasis įstatymas pataria dėl neturto, susilaikymo ir kitų panašių dalykų. Vadinas, juos praktikuoti yra geriau, negu gyventi santuokoje ir turėti nuosavybėje laikinus dalykus. Bet jau buvo minėta³, kad ir gyvenant santuokoje bei turint nuosavybę galima būti doram vadovaujantis proto nustatyta tvarka. Vadinas, ne visi dorybių veiksmai yra lygiaverčiai.
- [2] Dar. Veiksmas rūšį gauna iš objekto. Todėl kuo objektas geresnis, tuo veiksmas savo rūšimi bus dorybingesnis. Tačiau tikslas yra geresnis už veiksmus kaip jo siekimo priemonės, iš kurių geresni tie, kurie prie tikslo labiau priartina. Vadinas, žmogaus veikloje geriausi yra tie veiksmai, kurie veda tiesiai į galutinį tikslą – Dievą. Toliau, veiksmo rūšis yra tuo geresnė, kuo jo objektas yra artimesnis Dievui.
- [3] Be to. Žmogaus veiksmų gerumas kyla iš to, kad juos tvarko protas. Tačiau pasitaiko, kad vieni veiksmai labiau negu kiti atitinka proto reikalavimus, nes tie veiksmai, kurie priklauso pačiam protui, turi daugiau proto gėrio negu veiksmai žemesniųjų sielos galių, kurias protas valdo. Todėl vieni žmogaus veiksmai yra geresni už kitus.
- [4] Taip pat. Jau minėta⁴, kad įstatymo nurodymai geriausiai vykdomi, kai vykdomi su meile. Tačiau pasitaiko, kad vienas žmogus su didesne meile daro tai, ko reikalauja įstatymas. Todėl vieni dorybingi veiksmai bus geresni už kitus.
- [5] Be to. Jeigu dorybė žmogaus veiksmus daro gerus, tai vieno žmogaus veiksmas turi būti geresnis už kito, nes pasitaiko, kad vieno žmogaus dorybė yra stipresnė už tos pačios rūšies kito žmogaus dorybę.
- [6] Taip pat. Jeigu dorybės žmogaus veiksmus daro gerus, tai geresni veiksmai turi būti tie, kurie susiję su geresnėmis dorybėmis. Tačiau pasitaiko, kad viena dorybė yra geresnė už kitą: pavyzdžiui, didžiadvasiškumas – už dosnumą ir taurumas – už santūrumą. Todėl vieni žmonių veiksmai bus geresni už kitus.

- [7] Todėl Pirmajame laiške korintiečiams rašoma: *kas veda savo mergaitę, gerai daro, o kas neveda savo mergaitės, geriau daro* (1 Kor 7, 38).
- [8] Tie patys argumentai rodo, kad ne visos nuodėmės yra lygiavertės, nes vienos labiau negu kitos žmogų atitraukia nuo tikslo, labiau iškreipia proto tvarką ir daro didesnę žalą artimui.
- [9] Todėl Ezekielio knygoje rašoma: *kaipmat tapai labiau ištvirkusi negu jos visuose savo keliuose* (Ez 16, 47).
- [10] Tuo paneigiamas klaidingas argumentas teigiančiųjų, jog visi nuopelnai ir nuodėmės yra lygiaverčiai.
- [11] Bet atrodo, kad mintis, jog visi geri darbai yra lygiaverčiai, turi tam tikrą protingą pagrindą, nes kiekvienas doras veiksmas siekia gero tikslo. Tad jeigu visų gerų veiksmų yra tas pats gėrio tikslas, tai jie visi yra lygiai geri.
- [12] Nors egzistuoja vienas galutinis gėrio tikslas, tačiau veiksmai, kurie iš to tikslo gauna savo gerumą, tampa nevienodai geri. Mat į galutinį gėrį nukreipti geri dalykai yra nevienodai geri, todėl vieni jų yra geresni už kitus ir artimesni galutiniam tikslui. Tad valia ir jos veiksmai bus nevienodai geri dėl to, kad ji savo veiksmis siekia skirtingų gerų dalykų, nors galutinis tikslas yra tas pats.
- [13] Panašiai atrodo, jog ir teiginys, kad nuodėmės yra vienodos, turi tam tikrą protingą pagrindą, nes nuodėmė žmonių veiksmuose atsiranda tik dėl to, kad kas nors pažeidžia proto taisyklę. O žmogus ją pažeidžia tiek mažuose, tiek dideliuose dalykuose nutoldamas nuo proto tvarkos. Todėl atrodo, kad abiem atvejais nusidedama vienodai.
- [14] Atrodo, kad šiam argumentui pritariama remiantis tuo, kas vyksta žmonių teismuose. Mat jeigu tam tikriems veiksmams yra nustatytos ribos, kurių nevalia peržengti, tai teisėjui nesvarbu, ar jas peržengęs pažeidėjas nuėjo toli, ar arti: lygiai kaip nesvarbu, ar kumštinkas toli ar arti išėjo už ringo ribų. Vadinasi, jeigu kas nors pažeidė proto taisyklę, tai nesvarbu, ar jis ją pažeidė dideliuose, ar mažuose dalykuose.
- [15] Bet jei kas nors įdėmiau pažvelgs, tai pamatys, kad visuose dalykuose tobulumas ir gėris priklauso nuo tam tikros dermės, nes kuo toliau nuo jos nutolstama, tuo didesnis atsiranda blogis. Kaip sveikata priklauso nuo deramos skysčių dermės, o grožis – nuo deramos kūno dalių dermės, taip tiesa priklauso nuo supratimo arba kalbėjimo ir dalyko atitikties. Tad akivaizdu, jog kuo didesnė yra skysčių nedermė, tuo sunkesnė liga, ir kuo didesnė yra kūno dalių nedermė, tuo tas kūnas yra bjauresnis, ir kuo labiau nuo tiesos nutolstama, tuo didesnis melas atsiranda: juk ne taip smarkiai klysta manantis, kad trys yra penki, kaip tas, kuris mano, kad trys yra šimtas. O dorybės gėris, atsižvelgiant į esamas aplinkybes, priklauso nuo tam tikros padėties, nes jis yra viduryje tarp priešingų ydų. Tad kuo toliau nuo tos padėties nutolstama, tuo didesnis blogis atsiranda.
- [16] Be to, nusižengti dorybei nėra tas pat, kas peržengti teisėjo nustatytas ribas. Juk dorybė pati savaime yra gėris, todėl nusižengimas dorybei pats savaime

yra blogis. Tad didesnis nutolimas nuo dorybės turi būti didesnis blogis. Tačiau teisėjo nustatytos ribos peržengimas pats savaime nėra blogis, o tik atsitiktinis blogis tiek, kiek tai daryti uždrausta. Mat atsitiktinai esančiuose dalykuose nebūtina, kad iš kurio nors be išlygų atsirastų kitas, ir didesnis atsirastų iš didesnio, kaip tai atsitinka esmingai esančiuose dalykuose: juk iš to, kad baltas žmogus yra muzikalus, negalima daryti išvados, kad kuo baltesnis žmogus, tuo jis muzikalesnis; tačiau galima daryti išvadą, kad jeigu baltas daiktas yra geriau matomas, tai kuo jis baltesnis, tuo matomesnis.

- [17] Dar reikia turėti omeny, jog nuodėmės skiriasi tuo, kad vienos yra mirtinos, o kitos atleistinos. Mirtina yra ta, kuri iš sielos atima dvasinį gyvenimą. To gyvenimo prasmę galima suprasti iš dviejų dalykų remiantis panašumu į natūralų gyvenimą. Mat kūnas natūraliai gyvena todėl, kad yra sujungtas su siela, kuri yra gyvybės pradas. Be to, kūnas, kuriam siela teikia gyvybę, pats juda, o negyvas kūnas arba pasilieka ramybėje, arba juda tik judinamas iš išorės. Taip pat ir žmogaus valia, jei tiesiu ketinimu susieta su galutiniu tikslu, kuris yra jos objektas ir tam tikra prasme forma ir gaivintoja, tai per Dievo bei artimo meilę vidinio prado skatinama teisingai veikti. Tačiau siela, atitraukta nuo galutinio tikslo siekimo ir meilės, tampa tarsi negyva, nes iš vidaus nėra skatinama veikti teisingai ir arba visiškai liaujasi taip veikusi, arba gerai veikia tik iš išorės skatinama, tai yra iš baimės būti nubaušta. Todėl visos tos nuodėmės, kurios trukdo siekti galutinio tikslo ir meilei, yra mirtinos. O jeigu tą siekį ir meilę išsaugojęs žmogus kuo nors nusižengia teisingam proto nurodymui, tai nuodėmė bus ne mirtina, bet atleistina.

Literatūra ir nuorodos

¹ Žr. Hieronim, *Adversus Iovinianum* I, 3 (PL 23, 214 B); Gennadius, *De ecclesiasticis dogmatibus* 35 [68] (PL 42, 1219).

² Tomas Akvinietis, *Suma prieš pagonis*, trečioji knyga. *Logos*, 2016, Nr. 88, sk. 130, p. 98–99.

³ Tomas Akvinietis, *Suma prieš pagonis*, trečioji knyga. *Logos*, 2016, Nr. 89, sk. 133, p. 85–86.

⁴ Tomas Akvinietis, *Suma prieš pagonis*, trečioji knyga. *Logos*, 2015, Nr. 85, sk. 116, p. 74–75; Tomas Akvinietis, *Suma prieš pagonis*, trečioji knyga. *Logos*, 2016, Nr. 88, sk. 128, p. 95–96.

Iš lotynų kalbos vertė
prof. dr. Gintautas VYŠNIAUSKAS,
Klaipėdos universitetas

Versta iš S. Thomae *de Aquino Summa contra gentiles*,
Romae, Apud sedem commissionis Leoninae
et apud librariam Vaticanam,
Desclee et C. Herder, 1934.